

Az ítéltábla a dr. Zsirai Krisztina ügyvéd által képviselt **I.r., II.r. felpereseknek** Tulokné dr. Vízi Anna ügyvéd által képviselt **I.r.**, Sárvári Ügyvédi Iroda által képviselt **II.r. alperesek** ellen **végrendelet érvénytelenségének megállapítása** iránt indított perében, a Győri Törvényszék 2013. november 25. napján kelt P.20.486/2013/8. számú ítéletével szemben, az I.r. alperes által 10. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán - tárgyaláson - meghozta a következő

í t é l e t e t :

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és a felperesek özvegyi haszonélvezeti jog korlátozása iránti keresetét elutasítja.

Mellőzi a **Város 1-i** Körzeti Földhivatal megkeresését az özvegyi jog korlátozásának bejegyzése tárgyában, mellőzi továbbá az I. r. alperest az I. és II. r. felperesek javára elsőfokú perköltségben marasztaló rendelkezést.

Kötelezi az I és II. r. felpereseket, hogy egyetemlegesen fizessenek meg az I. r. alperesnek 15 napon belül 100.000.-(Egyszázezer) forint első- és másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s :

Az elsőfokú bíróság a **város 1-i** hrsz.-ú ingatlanon fennálló özvegyi haszonélvezeti jogot az ingatlan lakóházának alsó szintjére korlátozta azzal, hogy a lakóházhoz tartozó udvart és az alsó szint lépcsőházát az I. r. alperes az I. és II. r. felperesekkel közösen jogosult használni. Az ekként korlátozott özvegyi haszonélvezeti jog bejegyzése iránt megkereste a **Város 1-i** Körzeti Földhivatalt, ennek tűrésére kötelezte a II. r. alperest.

Az I. r. alperest a felperesek, mint egyetemleges jogosultak javára 50.000.-Ft perköltségben marasztalta azzal, hogy ezt meghaladóan a peres felek viselik az eljárás során felmerült költségeiket.

Az ítélet tényállása szerint az I. r. alperes a felesége, a felperesek pedig gyermekei a 2011. március 19-én elhunyt "**A**" -nak. A néhai tulajdonát képezte a **város 1-i** hrsz.-ú ingatlan, amelyen egy kétszintes lakóház és udvar áll. A lakóház alsó szintjén egy szoba, konyha, műhely, fürdőszoba, WC, tároló és a lépcsőház van. A lakást részben az I. r. alperes lakja,

részben bérbeadás útján hasznosítja. 2012. március 30-tól egy szoba, konyha, fürdőszoba helyiségekből álló lakrészt **"B"** és **"C"** bérlik, havi 40.000.-Ft-ért. Egy másik szoba, konyha, fürdőszoba helyiségekből álló részt 2012. május 23-tól bérel **"D"**.

Az I. r. alperes bal szemére gyermekkor óta tompalátó, rehabilitációs ellátásban részesül, amelynek összege 2013 januárjától havi 28.405.-Ft.

Az elsőfokú bíróság az ítélet indokolásában utalt arra, hogy a Győri Ítéltábla a korábbi elsőfokú ítéletnek az I. r. alperes özvegyi haszonélvezeti jogának korlátozására vonatkozó részét hatályon kívül helyezte és ebben a keretben új eljárásra és új határozat hozatalára utasította az elsőfokú bíróságot.

A megismételt eljárás során az I. r. alperes személyesen előadta, hogy házastársával négy és fél évig élt együtt, férje 76.000.-Ft öregségi nyugdíjat kapott. Ő maga 2010-2011 márciusáig mosogatóként dolgozott, 40-90.000.-Ft jövedelme volt. 1995. szeptember 10-e óta magas vérnyomása és látássérülése miatt rehabilitációs ellátást kap, ingó-, ingatlanvagyonra nincs. A férjével közösen lakott házban éves átlagban havi 40.000.-Ft rezsi merült fel, a telefonköltség 3.000.-Ft volt. 2007 októberében felvettek 2.000.000.-Ft kölcsönt, 2011 márciusára ennek törlesztőrésze kb. havi 20.000.-Ft volt. Jelenleg ennek törlesztésére vonják le a rehabilitációs ellátását. Élelmezésre havi 40.000.-Ft-ot költöttek, amely most saját magára 15-20.000.-Ft. Ruházkodásuk havi 10-15.000.-Ft-ot igényelt. 2011. elejétől a **Áruház**-ban takarított, havi 70.000.-Ft volt a havi jövedelme. A rezsiköltsége jelenleg 19.728.-Ft áramdíj, 5.600.-Ft vízdíj, 2.800.-Ft kábel tv díj, 6.900.-Ft szemétdíj és 1.700.-Ft kéményseprési díj negyedévenként. A korábbi gyógyszerköltsége jelentősen, 20-25.000.-Ft-ra emelkedett, mert jelenleg 11 gyógyszert szed. A bérleti díjából fizeti a lakás rezsiköltségét, amelyben szerepel a fűtési szezonban kb. 300.000.-Ft értékű tüzelő is. A rezsi kifizetése után mindössze 15.000.-Ft marad, amely élelmezésére szükséges, cigarettára havi 6-7.000.-Ft összeget költ.

Az elsőfokú bíróság tanúként hallgatta ki **"E"**-t, az I. r. felperes feleségét, aki elmondta, hogy az I. r. alperes most is, de már a férje halála előtt 2 évvel is az alsó szinten lakott. **"G"** arról vallott, hogy az I. r. alperes a férje halála előtt már két és fél évvel leköltözött az alsó szintre.

Az elsőfokú bíróság a Ptk. 615. § (1) és a 616. § (1) és (2) bekezdése alapján bírálta el az I. r. alperes özvegyi haszonélvezeti jogának korlátozására irányuló keresetet.

A Győri Ítéltábla Pf.III.20.387/2012/4. számú részítélete alapján vizsgálnia kellett a néhai és az I. r. alperes vagyoni és jövedelmi viszonyait, az I. r. alperes saját vagyonát, jövedelmét, a bérbeadásból származó jövedelmeket, továbbá egészségi állapotát, szükségleteinek és jövedelemszerzési képességének változását.

Ennek keretében az I. r. alperest kötelezte 2011 márciusa előtti és utáni jövedelmi, vagyoni helyzetének, egészségi állapota és annak romlása bizonyítására. Az I. r. alperes 2013. október 5-ig - a bizonyítási indítványra megadott határidőn belül - a kölcsönből fennálló tartozásra, a rehabilitációs ellátásra, az áramdíjra, a vízdíjra és a bérleti szerződések tartalmára csatolt okiratokat. A 2013. október 16. napján tartott tárgyaláson kapott határidőig, november 10. napjáig a bíróság felhívásának nem tett eleget. Az újabb tárgyaláson további határidőt kért, közben csak egy szemészeti ambuláns lapot csatolt. A Pp. 3. § (3) bekezdésén alapuló tájékoztatás ellenére az I. r. alperes előadását csak részben támasztotta alá. A bíróság a

rendelkezésre álló adatok alapján nem tudta megállapítani, hogy az örökhagyó életében milyen jövedelmi-vagyoni viszonyok között élt az I. r. alperes, nem tudta megállapítani azt sem, hogy a túlélő házastárs jelenleg milyen jövedelmi-vagyoni viszonyok között él és nem áll rendelkezésre az egészségi állapotára, annak esetleges romlására vonatkozó adat. Ennek megfelelően nem állapítható meg az, hogy az I. r. alperes részére a teljes ingatlanon fennálló özvegyi haszonélvezeti jog fenntartása indokolt volna. Ekként az udvar és a lépcsőház közös használata mellett a perbeli ingatlan alsó szintjére korlátozta az I. r. alperes özvegyi haszonélvezeti jogát. Rendelkezett a korlátozott haszonélvezeti jog ingatlan-nyilvántartási bejegyzéséről, a II. r. alperest, mint az ingatlanra bejegyzett jelzálogjog jogosultját a bejegyzés tőrésére kötelezte. A perköltségviselésre vonatkozó rendelkezését akként indokolta, hogy a Győri Ítélőtábla részitélete és a 32/2003.(VIII.22.) IM. rendelet alapján a felperesi és az I. r. alperesi elsőfokú ügyvédi munkadíjat 200.000.-Ft-ban, a felperesi és az I. r. alperesi másodfokú ügyvédi munkadíjat 50.000.-Ft-ban állapította meg. A másodfokú részítélet a felpereseknek fizetendő ügyvédi munkadíjat 100.000.-Ft összegben határozta meg. A megismételt eljárásban a további 100.000.-Ft és a másodfokú perköltség egybeszámításával az I. r. alperest 50.000.-Ft perköltség terheli.

Az elsőfokú ítélet ellen az I. r. alperes fellebbezett. Kérte a kereset elutasítását és a felperesek perköltségviselésre való kötelezését.

Kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság döntése ellentétes a Ptk.616. § (2) bekezdésében foglaltakkal, miszerint a korlátozás csak olyan mértékű lehet, hogy a korlátozott haszonélvezet a házastárs szükségleteit biztosítsa, figyelembe véve az általa örökölt vagyontárgyakat, valamint saját vagyonát és munkájának eredményét. A bírói gyakorlat szerint vizsgálni kell azt is, hogy a túlélő házastárs életkorára és egészségi állapotára figyelemmel a jövőben számolni kell-e a szükséges kiadásainak növekedésével. A perbeli ingatlan kétszintes, az alsó szint eredetileg nem lakáscélú és az átalakítás csak részlegesen tette lakhatóvá. A felső szint megközelítése csak oly módon történhet, hogy az alsó szinten a felső szint használójának át kell járnia. A közművek közösek, alsó szinten van a ház fűtését biztosító kazán. Nincsenek elkülöníthető lakrészek. A bíróság nem vizsgálta a lakóház beosztását. A közös használat az I. r. alperes használati jogának teljes ellehetetlenülését, életminősége további romlását eredményezi. Az özvegyi jog korlátozásánál különösen vizsgálendő az is, hogy olyan vagyonra kérték a felperesek a korlátozást, amelyre megváltás nem is lenne kérhető. Semmilyen nyomatékos indokuk nincs a felpereseknek a korlátozásra. Kifogásolta azt is, hogy az általa előállított "F" tanút az elsőfokú bíróság nem hallgatta meg, ennek okát nem is indokolta.

A másodfokú tárgyaláson tett szóbeli nyilatkozatában kitért arra, hogy az egyik szemére teljesen vak, a becsatolt zárójelentés kellően igazolja romló egészségi állapotát. Sérelmezte, hogy az első fokú bíróság egészében rátelepítette a bizonyítás terhét, s lényegében bizonyítatlanság miatt adott helyt a keresetnek. Ezzel szemben a felpereseket terhelte volna annak bizonyítása, hogy a haszonélvezeti jog korlátozásának helye van.

A felperesek fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú ítélet helybenhagyását, az I. r. alperes perköltségben való marasztalását kérték. Az ellenkérelmük indokolásában kifejtették, hogy az elsőfokú bíróság részletesen kioktatta az I. r. alperest a bizonyítási teherről és annak következményeiről. 2013. szeptember 30-án csak részben teljesítette bizonyítási

kötelezettségét, amely újabb felhívását tette szükségessé. A felhívásban foglaltaknak 2013. november 25-ig nem tett eleget, holott jogi képviselővel járt el.

Az elsőfokú bíróság ilyen előzmények után jogszerűen, a Pp.141. § (2) és (6) bekezdésének, a Pp.164. § (1) bekezdésének helyes alkalmazásával hozta meg az I. r. alperes özvegyi haszonélvezeti jogát korlátozó ítéletét. Az elsőfokú bíróság vizsgálta a lakóház beosztását, s az I. r. alperes maga mondta el, hogy amíg férjével élt külön lakószinten laktak. A jelenlegi albérleti hasznosítás igazolja, hogy különálló családok életvitelszerűen tudnak élni a perbeli lakóházban. Közös a fűtés és mégsem lehetetlenült el az I. r. alperes használati joga.

Az I. r. alperes előkészítő iratot csatolt. Ebben hangsúlyozta, hogy a megélhetésének biztosítása miatt kell a lakás egy részét albérletbe adnia, hiszen a lakás átalakítására felvett kölcsönt kell törlesztenie. Az egészségi állapota tovább romlott, ez év március 28-án gyomorműtéten esett át és április végére szemműtetre jegyezték elő. Csatolta a kórházi zárójelentést és az ingatlan alaprajzát. Az özvegyi haszonélvezeti jognak ugyanolyan lakhatást kell biztosítania, mint a házastársa halála előtt volt, ez pedig az egész lakásra kiterjed.

Az ítélet tábla az I. r. alperes fellebbezését alaposnak ítélte, ezért a Pp.253. § (2) bekezdése alkalmazásával az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a felperesek haszonélvezeti jog korlátozására irányuló keresetét elutasította.

A perben többször idézett Ptk.616. § (2) bekezdése tartalmazza a haszonélvezeti jog korlátozásának kereteit, ezzel megszabva azokat a vizsgálandó körülményeket, amelyek az özvegy életszínvonalára jellemzőek, így a hagyaték tárgyai, különösen a lakhatást biztosító ingatlan, a túlélő házastárs személyéhez, életmódjához kapcsolódó korábbi és jelenlegi körülmények. Ehhez igazodott a Pp.3. § (3) bekezdése alapján annak kifejtése a másodfokú hatályon kívül helyező végzésben, hogy nem elegendő a felperesek irányában az a tájékoztatás, hogy „bizonyítani kötelesek, hogy az I. r. alperes szükségleteinek biztosítására a perbeli lakóépület alsó szintjének használata elegendő, illetőleg az I. r. alperes korábban is ezt az ingatlanrészt használta”. Szükséges a bizonyítás kiegészítése, vizsgálandó, hogy az örökhagyó és a házastárs milyen vagyoni és jövedelmi viszonyok között élt, milyen igényeik és szükségleteik voltak. Feltárandó a túlélő házastárs saját vagyona, jövedelme, a bérbeadásból befolyt bevétel, és az, hogy életkorára és egészségi állapotára tekintettel milyen változások várhatók a szükségleteinek és jövedelmének kielégítése terén. E felhívásnak és iránymutatásnak tett eleget az elsőfokú bíróság akkor, amikor a korábbi tájékoztatást kiegészítve hívta fel az alperest a 2011 márciusa előtti és 2011 márciusa utáni időszak jövedelmi-vagyoni viszonyainak és egészségi állapota romlásának bizonyítására. A túlélő házastárs személyéhez, életmódjához kapcsolódó körülmények döntően olyan jellegűek, amelyek bizonyítására csak ő képes. Így alaptalanul hivatkozott az I.r. alperes arra, hogy az első fokú bíróság a bizonyítás teljes terhét az I.r. alperesre telepítette.

A fentiek szerint helyes tájékoztatások mentén lefolytatott bizonyítási eljárás adatait azonban az elsőfokú bíróság tévesen, a Pp.206. § (1) bekezdésében írtakkal ellentétesen értékelte. Tévesen jutott arra a következtetésre, hogy nem volt megállapítható, hogy az I. r. alperes az örökhagyó életében, illetve halála után milyen életkörülmények között élt és nem állt

elegendő adat rendelkezésre egészségi állapotának megítéléséhez. Így téves az az érdemi a következtetése is, miszerint „nem állapítható meg, hogy az I. r. alperes részére a teljes ingatlanon fennálló özvegyi haszonélvezeti jog fenntartása indokolt volna.”

Az I. r. alperes személyes előadást tett a néhaival fennállt házassága időtartamára, együttlakásuk körülményeire, egészségi állapotának alakulására. Az okirati bizonyítékok körében rendelkezésre áll bankszámla-kivonat, amelyből megállapítható, hogy 2013 júliusától a teljes 28.405.-Ft összegű rehabilitációs ellátás a hiteltörlesztésre kerül levonásra. Csatolt számlát 57.269.-Ft vízmű-tartozásról, 3 csekket villany befizetésről, 2012. március 30-án és 2012. május 23-án kötött albérleti szerződéseket, amelyek szerint 40, illetve 25.000.-Ft a bevétele, csatolt ambuláns kezelőlapot, számlákat, amelyeknek tartalmát az elsőfokú bíróság a jegyzőkönyvben rögzítette. Részletes nyilatkozatot tett arra, hogy milyen jövedelmi, vagyoni viszonyokkal rendelkezett a volt házastársa és abban az időben ő maga is milyen keresettel rendelkezett. Előadta, hogy 41 %-os a munkaképesség-csökkenése, egyik szemére vak. Nyilatkozott arról is, hogy 2.500.-Ft a villanyszámla támogatása.

Ezen adatok értékelése eredményeként megállapítható, hogy kb. 65.000.-Ft az I. r. alperes jelenlegi bevétele, kb. annyi, amennyi házastársa halála előtt abban az időben volt, amikor még dolgozni tudott, ámde akkor megélhetésüket kettejük jövedelme biztosította. A havi 28.405.-Ft törlesztés, a rezsiköltség részben igazolt, részben előadott összegei és a kb. havonta 20.000.-Ft összegű gyógyszerköltség összeszámítása eredményeként azt a következtetést kell levonni, hogy az I. r. alperes az albérletből befolyó jövedelem nélkül megélhetését nem tudná biztosítani. Ennek a következtetésnek a levonásához az I. r. alperes - ha a felhíváshoz képest nem is teljes körűen, - de a szükséges és egyben elégséges adatokat és bizonyítékokat produkálta ahhoz, hogy a jogvita elbírálásánál irányadó Ptk.616. § (1) bekezdése, mint anyagi jogi szabály alkalmazható, a megalapozott döntés meghozható legyen.

Nem róható tehát - mint ahogy tette azt tévesen az elsőfokú bíróság - az I. r. alperes terhére a bizonyítatlanság következménye a néhai nyugdíjának igazolását illetően sem, mert az előbb kifejtettek szerint az új eljárásban feltárt valamennyi bizonyíték egybevetése alapján megállapítható, hogy az alperesnek és néhai házastársának együttesen volt a megélhetésüket biztosító jövedelmük anélkül, hogy a házat valamilyen módon hasznosítani kellett volna. Ezen belül nincs relevanciája annak a körülménynek, amelyet a felperesek hangoztattak, nevezetesen, hogy az I. r. alperes férje életében is az alsószinten lakott. Helyesen mutatott rá az I. r. alperes, hogy az özvegyi jog azt hivatott biztosítani, hogy az özvegy a korábbi, a házastársával kialakított és élt életviszonyait lényeges változtatás nélkül fenn tudja tartani.

A másodfokú eljárásban csatolt zárójelentés pedig az I.r. alperes egészségi állapotának további romlását igazolja.

Ha a felperesek törekvése arra irányul, hogy kifizessék az ingatlant terhelő hiteltartozást, az esetben is a befolyó albérleti díjakkal az I. r. alperes csak a házastársával korábban élt életnívót éri el.

Mindaddig, amíg megélhetését biztosítani tudja, addig tartásának kiegészítésére vagy biztosítására nem kötelezhetők a leszármazói.

A haszonélvezeti jog korlátozása iránti kereset elutasításából következően mellőzni kellett az ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre vonatkozó megkeresést. A Pp.78. § (1) bekezdése

értelmében mellőzte az ítéletábra az I. r. alperest az I. és II. r. felperesek javára elsőfokú perkötségben marasztaló rendelkezést is, és kötelezte a pervesztes felpereseket az I. r. alperes javára perkötség megfizetésére, amelynek mértékét az első- és másodfokú eljárásra egyaránt a 32/2003(VIII.22.) 3. § (2), (5), (6) bekezdése alapján állapította meg.

Győr, 2014. május 21. napján

Dr. Havasiné dr. Orbán Mária sk.
a tanács elnöke

Dr. Világi Erzsébet sk.
előadó bíró

Dr. Vass Mária sk.
bíró

A kiadmány hitelül:

Kiadó: